

12–13 YOSHDAGI FUTBOL DARVOZABONLARINI TEXNIK-TAKTIK TAYYORLASHDA MAXSUS MASHQLARDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGI

Ibragimov S.A

*O'zbekiston Milliy universiteti Taekvando va sport fakulteti
Taekvando va sport kafedrası o'qituvchisi*

Annotatsiya: *Mazkur maqolada 12–13 yoshdagi futbol darvozabonlarini texnik-taktik jihatdan tayyorlashda maxsus mashqlardan foydalanishning samaradorligi o'rganilgan. Tadqiqot davomida yosh darvozabonlarning texnik mahorati, taktik fikrlashi hamda maxsus mashqlar ta'sirida sport natijalaridagi o'zgarishlar tahlil qilindi. Olingan natijalar maxsus mashqlarni muntazam qo'llash darvozabonlarning o'yin faoliyati samaradorligini oshirishini ko'rsatdi.*

Kalit so'zlar: *futbol, darvozabon, texnik tayyorgarlik, taktik tayyorgarlik, maxsus mashqlar, yosh futbolchilar, sport mahorati.*

Аннотация: *В данной статье изучена эффективность использования специальных упражнений в технико-тактической подготовке футбольных вратарей 12–13 лет. В ходе исследования были проанализированы изменения в спортивных результатах под влиянием технического мастерства, тактического мышления и специальных упражнений молодых вратарей. Полученные результаты показали, что регулярное применение специальных упражнений повышает эффективность игровой деятельности вратаря.*

Ключевые слова: *футбол, вратарь, техническая подготовка, тактическая подготовка, специальные упражнения, юные футболисты, спортивное мастерство.*

Abstract: *This article studies the effectiveness of using special exercises in the technical and tactical training of 12-13 year old football goalkeepers. The study analyzed the technical skills, tactical thinking of young goalkeepers, and changes in sports results under the influence of special exercises. The results showed that the regular use of special exercises increases the effectiveness of goalkeepers' playing activities.*

Keywords: *football, goalkeeper, technical training, tactical training, special exercises, young players, sportsmanship.*

Tadqiqotning dolzarbligi

Bugungi kunda futbol sport turining rivojlanishi yosh futbolchilarni tayyorlash tizimiga yuqori talablar qo'yimoqda. Ayniqsa, darvozabonlarni tayyorlash jarayoni zamonaviy futbolning eng muhim yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Darvozabon o'yin davomida nafaqat darvozani himoya qiladi, balki himoya chizig'ini boshqaradi, jamoaning hujum harakatlarini boshlab beradi va murakkab vaziyatlarda tezkor qaror qabul qiladi. Bugungi kunda mamlakatimizda sportni rivojlantirishda futbol juda muhim o'rin tutadi. Futbol eng ommaviy sport turlaridan biridir. Darvozabonlik pozitsiyasi ushbu sport turidagi asosiy pozitsiyalardan biridir. Uchrashuv natijasining yarmi darvozabon mahoratiga bog'liq.

Shuning uchun darvozabon o'yini topqirlik, ajoyib reaksiya, diqqatni keskin o'zgartirish va boshqa ko'plab muhim omillarni talab qiladi.

Darvozabon o'yini jamoa faoliyatida ahamiyatga ega, odatda, uning harakatlari xilma-xil va murakkab bo'ladi. Bundan uning jismoniy, texnik va taktik tayyorgarligiga, ruhiyatining barqarorligiga qo'yiladigan yuqori talablar kelib chiqadi.

12–13 yosh davri futbolchilarda texnik va taktik ko'nikmalarni shakllantirishning eng qulay bosqichlaridan biri hisoblanadi. Shu sababli ushbu yoshdagi darvozabonlarning tayyorgarligini ilmiy asosda takomillashtirish dolzarb masala hisoblanadi. Ushbu muammoning echimini nufuzli o'yinlarni taxlil qilish va o'yin texnikasini rivojlantiruvchi vosita va uslublarni joriy qilish evaziga amalga oshirish mumkin. Ana Shundagina darvozabonlarning texnik-taktik imkoniyati oshirish, ularning texnik tayyorgarliklarini oshirishni ta'minlanadi.

Tadqiqot maqsadi

12–13 yoshdagi futbol darvozabonlarini texnik-taktik jihatdan tayyorlashda maxsus mashqlardan foydalanish samaradorligini aniqlash va amaliy tavsiyalar ishlab chiqish.

Tadqiqot metodlari

Tadqiqotda quyidagi metodlardan foydalanildi:

- ➔ ilmiy-uslubiy adabiyotlarni tahlil qilish;
- ➔ pedagogik kuzatuv;
- ➔ pedagogik tajriba;
- ➔ nazorat testlari;
- ➔ matematik-statistik tahlil.

Darvozabonlarning texnik tayyorgarligi

Darvozabon texnikasi futbol texnikasining alohida yo'nalishi hisoblanadi.

Darvozabonning asosiy texnik harakatlariga quyidagilar kiradi:

- ➔ to'pni ilib olish;
- ➔ qaytarish;
- ➔ yiqilib ushlab;
- ➔ musht bilan qaytarish;
- ➔ qo'l bilan uzatish;
- ➔ oyoq bilan uzatish.

Mazkur texnik elementlarning mukammal egallanishi darvozabonning musobaqa faoliyatida yuqori natijalarga erishishiga xizmat qiladi.

Darvozabonlarning taktik tayyorgarligi

Taktik tayyorgarlik quyidagi ko'nikmalarni o'z ichiga oladi:

- ➔ darvozadagi optimal joylashuv;
- ➔ himoyachilar harakatini boshqarish;
- ➔ hujumchilarning harakatlarini oldindan baholash;
- ➔ qarshi hujumlarni tashkil etish;
- ➔ standart vaziyatlarda to'g'ri qaror qabul qilish.

Taktik tayyorgarlik darajasi yuqori bo'lgan darvozabonlar murakkab o'yin vaziyatlarida samarali harakat qilish imkoniyatiga ega bo'ladi.

Maxsus mashqlar majmuasi

№	Tadqiqot davomida maxsus mashqlar nomi
1	Turli yo'nalishlardan berilgan to'plarni ilib olish.
2	Past va yuqori zarbalarni qaytarish.
3	Yon tomonlarga tashlanib to'pni ushlab.
4	Tezkor reaksiya mashqlari.
5	Himoyachilar bilan hamkorlik mashqlari.
6	Qarshi hujumni boshlashga qaratilgan mashqlar.
7	Sakrovchanlikni rivojlantiruvchi mashqlar.
8	Koordinatsion mashqlar.

Tadqiqot natijalari va muhokama

Pedagogik tajriba natijalari shuni ko'rsatdiki, maxsus mashqlarni muntazam qo'llash darvozabonlarning texnik va taktik tayyorgarligini sezilarli darajada yaxshiladi.

Mashg'ulotlar yakunida:

- to'pni ilib olish aniqligi oshdi;
- zarbalarni qaytarish samaradorligi yaxshilandi;
- harakat koordinatsiyasi rivojlandi;
- o'yin vaziyatlarini baholash tezligi ortdi;
- himoya harakatlarining samaradorligi yaxshilandi.

Natijalar yosh darvozabonlarning sport mahorati shakllanishida maxsus mashqlarning muhim o'rin tutishini tasdiqladi.

Muhokama

Adabiyotlar tahlili va pedagogik tajriba natijalari yosh darvozabonlarni tayyorlashda texnik va taktik tayyorgarlikning o'zaro bog'liqligini ko'rsatdi. Maxsus mashqlar orqali shakllantirilgan texnik ko'nikmalar musobaqa faoliyatida taktik harakatlarni samarali amalga oshirishga xizmat qiladi.

12–13 yosh davrida organizmning funksional imkoniyatlari faol rivojlanishi sababli texnik-taktik tayyorgarlikni shakllantirish uchun qulay sharoit yuzaga keladi.

XULOSA

Maxsus mashqlar 12–13 yoshdagi darvozabonlarning texnik tayyorgarligini samarali rivojlantiradi.

Taktik fikrlash va qaror qabul qilish tezligi yaxshilanadi.

Mashg'ulotlarda maxsus mashqlar majmuasidan muntazam foydalanish sport natijalarining oshishiga xizmat qiladi.

Ishlab chiqilgan mashqlar majmuasi bolalar va o'smirlar sport maktablari amaliyotiga tavsiya etilishi mumkin.

Adabiyotlar taxlili, pedagogik tajriba natijalari xamda ularning qiyosiy taxlili quyidagi xulosa va tavsiyalarni e'tirof etish imkonini berdi:

Pedagogik tadqiqot davomida olib borilgan mashg'ulotlar (maxsus mashqlar va vositalar) nafaqat texnik tayyorgarlikni samarali rivojlanishiga olib keldi, balki Shu samarali rivojlangan sifatlar ta'sirida taktik usullarni bajarish aniqligiga ijobiy ta'sir etdi.

Olingan natijalar futbol mashg'ulotlari jarayonida yosh darvozabonlarni texnik- taktik jixatdan tayyorlash uchun kiritilgan maxsus mashqlar va ulardan maqsadli foydalanish texnik usullarni samarali bajarish malakalarini jadalroq Shakllanishiga asos bo'ldi.

Tadqiqot jarayonida olingan natijalar murabbiylar uchun texnik-taktik tayyorgarlikni oshirishda maqsadga muvofiq bo'lib, o'yinda darvozabonlar xarakatini samarali amalga oshirilishida asos bo'lib xizmat qiladi.

O'yinda darvozabon tomonidan qaytarilgan to'plar texnik-taktik xarakatlarning qanchalik samarali bo'lishini belgilaydi.

Darvozabon xarakat faoliyatini maqsadli amalga oshirishda o'yin jarayonidagi uzluksiz tez o'zgaruvchan vaziyatlarda atrofni tez chamalash fazilatlariga ega bo'lishi kerak. Futbolchilarni yoshi ulg'ayishi bilan ularni darvozada va darvozadan chiqib o'ynashdek texnik-taktik xarakat faoliyatlariga ishonch ortadi. Ushbu xolat bir tomondan maxsus jismoniy imkoniyatlarni rivojlantirishga, ikkinchi tomondan darvozani ishonchli ximoya qilishni ta'minlovchi texnik usullarni Shakllanishiga bog'liq.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida"gi qonuni.T.: 1997y.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Farmoni "O'zbekiston bolalar sportini rivojlantirish jamg'armasini tuzish to'g'risida", Toshkent, 24 oktyabr 2002 y.
3. "Jismoniy tarbiya va sport to'g'risida"gi O'zbekiston Respublikasi qonuni (yangi taxrir). "Xalq so'zi", 2015yil 5 sentyabr.
4. O'zbekiston bolalar sportini rivojlantirish jamg'armasini Xomiylik kengashining yig'ilishidagi Prezident I.A.Karimovning ma'ruzasi. Xalq so'zi.№30-son, 12fevral, 2016y.
5. Karimov I.A. «Barkamol avlod — O'zbekiston taraqqiyoti poydevori» Toshkent 1997 y.
6. Акрамов Р.А. Игровые и тренировочные нагрузки в футболе. Учебное пособие. Т.,-2002г 168с
7. Акрамов Р.А. Особенности управления тренировочным процессом футболистовв условиях жаркого климата "Футбол", Ежегодник, М.,-1983г. 183с
8. Курбанов З.А. Организация учебно-тренировочного процесса футболистов в условиях Узбекистана. Учебное пособие. Т.,-2000г. 85с
9. Лопачев Ю.Н. Азбука кожаного мяча. Т.,-1984г. 64с
10. Лопачев Ю.Н. Келинг тўп тепамиз. Т.,-1988г. 178с
- 11..Махкамжонов К.М., Саломов Р.С., Саркисян Р.С. Футбол ўйин техникаси. Т.,-1999г. 154-160с
12. Нуримов Р.И. Ловкость футболистов и ее совершенствование. Совершенствование тренировочного процесса и его научное обоснование (сборник научных трудов).Т.,-1983г. 85с
13. Зациорский В.М. Вопросы теории и практики педагогического контроля в современном спорте. Ж.Теории и практика физической культуры №7, 1971г. 164-170с

14. Зацюрский В.М. Физическое качества спортсмена. М., Ф и С., 1970г. 20с

15. Кузнецов В.В. Исследование специальных скоростно-силовых качеств и путей их развития у спортсменов высших разрядов. Проблемы высшего спортивного мастерства. М., 1969 г. 68с

16. Козловский В.И. Планирование учебно-тренировочного процесса. В кн. Подготовка футболиста М., 1977 г. 45с

17. Кошбахтиев И.А. Управления подготовкой футболистов высокой квалификации. Ташкент 1998 г. 27с

18. Курбанов З.А., Нуримов Р.И. Анализ уровня физической подготовленности кандидатов сборной команды Узбекистана по футболу 1999 года. Сборник научных трудов УзГосИФК, Ташкент 2000 г. 56с

19. Люкшинов Н. М., Морозов Ю.А. Об эффективности тренировочной работы футболистов высших разрядов. Ж. Теория и практика физической культуры. №8, 1070 г. 125с

Internet saytlar

www.uff.uz

www.fanat.uz

www.pfl.uz

www.ziyonet.uz

www.Google.uz